

euro | guidance

PROFESIONALNO USMJERAVANJE UČENIKA

U SREDNJIM STRUKOVNIM ŠKOLAMA

– PERSPEKTIVA STRUKOVNIH NASTAVNIKA

KVALITATIVNO
IZVJEŠĆE

- Izvještaj pripremile:
- dr. sc. Bojana Vignjević Korotaj
- prof. dr. sc. Kornelija Mrnjaus
- doc. dr. sc. Nena Vukelić

AGENCIJA ZA
MOBILNOST I
PROGRAME EU

SADRŽAJ

UVOD	3
ANALIZA PODATAKA	4
ZAKLJUČAK I PREPORUKE	19

UVOD

Kvalitativna dionica istraživanja provedenog pod pokroviteljstvom europske mreže nacionalnih centara za podršku profesionalnom usmjeravanju Euroguidance naziva *Profesionalno usmjeravanje učenika u srednjim strukovnim školama* uključivala je provedbu fokus-skupina sa strukovnim nastavnicima zaposlenima u srednjim strukovnim školama iz različitih disciplina, u Zagrebu, Osijeku i Rijeci. Strukovni nastavnici u neposrednom su i svakodnevnom radu s učenicima te ih poučavaju stručno-teorijskim, ali i praktičnim sadržajima i kod njih razvijaju upravo stručne kompetencije važne za njihov budući rad. Nerijetko su i most između učenika i tržišta rada, odnosno, poslodavaca. Upravo iz ovih razloga smatra se važnom rasprava sa strukovnim nastavnicima o potrebama profesionalnog usmjeravanja učenika u srednjim strukovnim školama, kao i o percepciji vlastite uloge u profesionalnom usmjeravanju učenika i izazovima s kojima se u tom kontekstu susreću.

U skladu s time, temeljno istraživačko pitanje od kojeg se pošlo u ovom dijelu istraživanja jest: *Kakva su iskustva i mišljenja strukovnih nastavnika o profesionalnom usmjeravanju učenika u srednjim strukovnim školama?*

Specifična istraživačka pitanja proizišla iz temeljnog istraživačkog pitanja su:

- Kakva je potreba za profesionalnim usmjeravanjem učenika u srednjim strukovnim školama iz perspektive strukovnih nastavnika?
- Kako strukovni nastavnici opisuju vlastitu ulogu u profesionalnom usmjeravanju učenika u srednjim strukovnim školama?
- Kako strukovni nastavnici vide doprinos učenja temeljen na radu profesionalnom usmjeravanju učenika u srednjim strukovnim školama?
- Kako strukovni nastavnici vide doprinos projekata Erasmus+ profesionalnom usmjeravanju učenika u srednjim strukovnim školama?

U fokus-skupinama ukupno je sudjelovalo 15 strukovnih nastavnika. Fokus-skupine provedene su uživo i *online*. Za potrebe provedbe istraživanja, izrađen je protokol fokus-skupine, koji je uključivao sljedeće šire teme: *Potreba za profesionalnim usmjeravanjem u strukovnim školama, Uloga strukovnih nastavnika u profesionalnom usmjeravanju učenika u srednjim strukovnim školama, Učenje temeljeno na radu i profesionalno usmjeravanje te ERASMUS+ projekti i profesionalno usmjeravanje*. Nastavnici koji su sudjelovali u fokus-skupinama potpisali su informirani pristanak, čime su pristali na sudjelovanje i snimanje. Audio i videosnimke potom su transkribirane, a pisani tekst je zatim analiziran u softveru za obradu kvalitativnih podataka MAXQDA. U analizi podataka kao metode primijenjeni su tematska analiza i deduktivni pristup. Konkretnije, navedene šire teme fokus-skupina prikazivale su globalne teme koje su se, s obzirom na odgovore sudionika istraživanja, dodatno raslojavale na specifičnije teme, koje na kraju uključuju i iskaze sudionika istraživanja.

U nadolazećem tekstu slijedi prikaz analize podataka te se na kraju nude glavni zaključci i preporuke proizišle iz analize.

Prva tema o kojoj su strukovni nastavnici razgovarali jest **potreba za profesionalnim usmjeravanjem u srednjim strukovnim školama.**

U ovom kontekstu prepoznaju sve dva dominantna diskursa, s jedne strane strukovni nastavnici ističu da postoji potreba za profesionalnim usmjeravanjem u srednjim strukovnim školama, a s druge da nema potrebe da se učenike posebno usmjerava jednom kada su već upisali srednju strukovnu školu. Kada ističu da postoji potreba, najčešće kao razloge navode krivu procjenu učenikovih sposobnosti ili potrebnih preduvjeta za upisano zanimanje, pri čemu strukovni nastavnici ponekad razgovaraju s učenicima i roditeljima o odabranom zanimanju i mogućoj promjeni.

Ja mislim da donekle postoji zbog toga što djeca vrlo često nisu sigurna što pojedina struka ili zanimanje zahtijeva od njih, kakve vještine, kakva predznanja i sposobnosti, i fizičke trebaju za neko ciljano zanimanje. Ja konkretno sada, recimo, imam situaciju da dijete jako želi biti stolar, a kroz ovo što sam ja u ovih proteklih nekoliko tjedana, vidim da će njemu to biti jako teško. I sada razmišljam na koji način pokušati priopćiti, pomoći tome djetetu ili da ostane u zanimanju ili ga, recimo, da kažem na takav način, vući kroz zanimanje da bi on na kraju bio to što želi s nižim sposobnostima nego netko drugi. Znači, tu je on došao s idejom što želi biti, siguran je u sebe, ali recimo da su to jednostavno precijenjene sposobnosti.

To se kod nas zna često desiti, govorim za našu struku, jednostavno dijete... evo i ja imam jedan slučaj u ovoj godini, jednostavno nema motoričke sposobnosti (...) Znači, vrlo često se srećemo s time i mislim da, evo baš vezano za našu školu, kolegice i ja sama na osnovu našeg radnog staža, iskustva, možemo kroz nekih mjesec, maksimalno dva, dok je još vrijeme da se dijete usmjeri negdje dalje, da možemo odlučiti je li to dijete sposobno ili nije.

Upravo se roditelji spominju kao odlučujući čimbenik za odabir zanimanja svoje djece, a istodobno je otežavajuća okolnost to što nerijetko precjenjuju sposobnosti svoje djece, što bitno otežava bilo kakav vid razgovora, savjetovanja ili usmjeravanja učenika, a što bi im eventualno omogućilo promjenu zanimanja u ranijoj fazi.

Onda imamo nadobudnih roditelja – moj mali je budući Tesla, on će to završiti. Nitko s tim djetetom nije razgovarao, on nema pojma o fizici, on nema pojma ni o čemu.

Naravno, tu su još i roditelji i sve ostalo što nas prati, ali mislim da se svi često srećemo s time i u biti, evo ja sam doslovno neki dan rekla jer ne želim napisati u napomenu bilo što što će donijeti loše tom djetetu, jer ona je sposobna za nešto drugo, ali za ovo nije. Ali nažalost, svaka naša bilješka te vrste se shvaća vrlo uvredljivo. Znači, ako dijete nije u mogućnosti ponoviti, napraviti nekakvu vježbu vezano baš konkretno za struku, bojim se da u puno trenutaka ispadnemo grozni, zločesti, neprimjereni i da ne volimo dijete. A zaista radimo za dobrobit tog djeteta.

Ja bih još samo dodala da bi bilo jako dobro kada bi roditelji posebno, a isto tako i učenici, shvatili da mi nismo njihovi neprijatelji. Da smo mi suradnici na istom radnom zadatku, a zadatak nam je da izgradimo zdrave, mlade osobe koje će u budućnosti biti spremne ući u različite poslove, u različite situacije gdje će se moći snaći. Znači, nismo im neprijatelji, nego smo im oni koji im držimo podršku i trebamo im pomagati. A naidemo, u jednom broju situacija na nerazumijevanje od strane roditelja – zašto treba tako, moje dijete ne bi ovo, ili ne znam, neće doći u školu jer je ispitivanje i slične situacije. Evo, samo znači to da mi nismo neprijatelji, nego da smo suradnici na istom radnom zadatku.

Povezano s navedenim, strukovni nastavnici ističu da se strukovne škole često nalaze u nezavidnoj poziciji i zbog toga što se učenici nerijetko upisuju u smjerove koji iz različitih razloga nisu za njih dobar odabir, što je prema njihovoj procjeni posljedica nedostatka dobro strukturiranog profesionalnog usmjeravanja i selekcije u osnovnim školama.

Pa evo, ja mislim da bi zapravo trebalo biti u osnovnoj školi bolje usmjeravanje. Tipa, u sedmom i osmom, gdje bi se trebalo malo više voditi računa gdje usmjeriti učenika, je li on za strukovnu školu, nije za strukovnu školu? Jer dosta dolazi djece gdje nitko nije razgovarao s njima o tome zašto upisuje, zašto će upisati elektro-smjer ili nešto. Nego jednostavno, evo, prijatelj mu ide, ide i on. Jer je čuo da prijatelj ide tamo pa ide i on. Dakle, niti je on s nekim razgovarao, jel' to pametno za njega ili nije.

A opet, neki se upišu jer očito nisu mogli nešto što su htjeli i kažu – joj, ne sviđa mi se ovo. Mislim, oni već ustvari, mislim u srednjoj školi, znaju što i vide kad krenu u tu školu sviđa li im se to, hoće li to raditi, hoće li ići na fakultet. Stvarno da, mislim da je važnije u osmom razredu.

Čak mislim da možda u osnovnoškolskom obrazovanju bi trebalo malo koncipirati drugačiju nastavu da im se možda stvore afiniteti prema nečemu, je li oni mislim da u osnovnoj školi, kao i svi mi, ni ne znaju za puno struka.

Ovi problemi nerijetko se manifestiraju u trogodišnjim strukovnim programima u okviru kojih su češći slučajevi upisa programa zbog prethodno suženog izbora nakon lošijeg uspjeha u osnovnoj školi, što uzrokuje nezainteresiranost učenika za odabrano zanimanje.

Mi smo baš... što je kolegica rekla da imaju trogodišnje. Mi smo se maknuli od trogodišnjih. Mi smo trogodišnje maknuli baš zbog toga što nam je 90 % učenika dolazilo jer nije imalo ništa nigdje drugo za upisat.

S druge pak strane, iako nešto rjeđe, strukovni nastavnici smatraju da nema potrebe za posebnim provođenjem profesionalnog usmjeravanja učenika u srednjim strukovnim školama zbog toga što je dovoljno aktivnosti profesionalnog usmjeravanja tijekom osnovne škole te da osnovne škole rade relativno dobar posao u kontekstu profesionalnog usmjeravanja, posebno učenika s teškoćama. Također, ostvarivanje dobre suradnje s osnovnim školama i kontinuitet u predstavljanju strukovnih škola osnovnim školama u regiji, ističe se kao praksa koja uvelike pomaže u kvalitetnom odabiru budućeg zanimanja.

U Zagrebu, kao ono što je u Zagrebu „Dojdi osmaš“. To je svake godine organizirano. To je odlično. Ja mislim da je to odlično. Samo sad ne znam znaju li svi učenici osmih razreda za njega i kažu li im nastavnici ili tko već bi to trebao reći, ali bude cijeli dan gužva, bude učenika, bude roditelja koji pitaju. Malo vide, uzmu letak i mislim da je to, evo, recimo to je u Zagrebu.

Evo, ja sam danas imala informacije, bila mi je jedna mama koja nije mogla više nahvaliti to usmjeravanje u osnovnoj školi. Znači, njen sin je sada drugi srednje i toliko je sretna jer ustvari, nije se sjetila sama ove škole nego je na tom usmjeravanju on dobio, pošto učenik je po individualiziranom programu. Ali, evo, ja stvarno mogu reći, jako mu leži ova škola naša, trudi se, uči, radi i super mu ide. (...) Kaže ona, toliko je sad sretna ustvari što je bilo to usmjeravanje u osmom razredu da, da su oni njemu predložili ovu školu, da je on rekao ok i super, može. Malo je... nije znao baš o toj školi ništa, ali evo. Mislim isto da je potrebije u osmom razredu. Ne u srednjoj školi.

Mi svake godine imamo dan otvorenih vrata gdje učenici doslovno dolaze vidjeti (...) Vide, znači, šeću školom. A ove godine smo snimili i video-film. Tako da mislim da u našoj školi to predstavljanje samih zanimanja... da je dosta dobro organizirano i povezano s osnovnom školom. Jer, velim, ta djeca dolaze k nama. I mi im se predstavljamo.

Također, neki strukovni nastavnici smatraju da za četverogodišnja zanimanja *nema potrebe* za posebnim profesionalnim usmjeravanjem jer učenici *u trećem razredu i u četvrtom razredu već znaju što žele*. Javlja se i stav da je fakultet zapravo mjesto gdje će učenici uistinu upoznati svoju odabranu struku i bolje razumjeti odabrano zanimanje.

Oni ne vide uopće bit ove škole ili bit svih drugih predmeta, nego će isto tako uzeti jednu stvar, a kad se upiše srednja škola dobije se tu puno drugih mogućnosti. Ipak to mora biti neki općeniti dio obrazovanja. I onda se usmjerava, po meni, više na fakultetu. Fakultet je po meni ta glavna obrazovna ustanova gdje se baš nekog usmjerava konkretno u njegovo područje. Srednja škola može biti kao nekakav, ajmo reći, pogled u to što bi otprilike bilo, iako srednja škola ne može ni približno kao fakultet.

Dakle, može se zaključiti da strukovni nastavnici primjećuju veći broj izazova koji su posljedica neadekvatnog izbora škole, odnosno strukovnog programa, te je vidljivo da postoji potreba za pronalaskom adekvatnijeg načina provođenja profesionalnog usmjeravanja prije upisa srednje strukovne škole, ali i sustavnijeg pristupa pružanja podrške učenicima i roditeljima jednom kada učenik upiše određeni strukovni program.

Nastavno na opisanu temu, strukovni nastavnici razgovarali su o **zadovoljstvu učenika upisanom školom te interesom koje iskazuju za buduću struku i zanimanje**. I u ovom kontekstu primjećuje se dvojnost u iskazima strukovnih nastavnika. S jedne strane, nastavnici primjećuju da je dobar dio učenika zadovoljan odabranom školom i pokazuje interes za strukovne predmete, a s druge strane, vidljivo je da su učenici nezadovoljni odabirom, zbog čega postaju pasivni i nezainteresirani za nastavu, osobito strukovnih predmeta. Kada su učenici zadovoljni u školi – to je, ističu nastavnici – u slučajevima kada su željeli upisati odabrani smjer i kada vide da u odabranom zanimanju postoji svijetla budućnost. U tom kontekstu

primjećuju da su danas učenicima vrlo često atraktivna zanimanja koja uključuju aktivno korištenje IT-a. Dodatno, njihov interes može potaknuti kvalitetno povezivanje teorijskih i praktičnih sadržaja, odnosno kada primjećuju da im ono što rade na nastavi može koristiti na bilo koji način u budućem zanimanju.

Moji jesu. Moji jesu, ja sam imala tako rijetku situaciju da dijete izrazi želju za nečim drugim. U nekih devedeset posto slučajeva im je to prvo zanimanje, koje su odabrali pri samom upisu. Govorim za moje, je l'.

Pa, uvijek je dobar ili bolji uspjeh onih učenika koji su ciljano išli za zanimanje nego onih koji su željeli nešto drugo, je l'. I odnos prema nastavi i odnos prema učenju. Mislim, svi smo, svi smo skloni tome. Lakše ćemo napraviti one stvari koje u startu volimo raditi, a nešto što baš nije nam drago, onda ćemo imati i odrasli, to je normalna ljudska, ovaj, reakcija, je l', na usvajanje bilo kakvih novih znanja i vještina.

Kada oni vide da nešto dobiju od toga, da ima svrhe što oni rade, onda imaju malo više motivacije sve to raditi. Znači, kad vide da imaju nešto što mogu staviti u životopis, neku vještinu, onda oni imaju malo više motivacije sve to raditi, zašto to raditi, zašto to učiti. Vide da ima neke koristi od toga, jednostavno. Makar oni možda neće to raditi u struci. Nema veze, oni prihvaćaju da mogu nešto dobiti od toga, pa makar na papiru, nema veze. Onda oni više to cijene, znači, u 4 godine im se desi da nešto dobiju od toga, pa ima koristi od toga.

Al' kažem, što se tiče računaraca, evo što kaže kolega: dok je ta neka informatika odnosno računalstvo, odmah oni grebu. Mi imamo... po dva, tri razreda upisujemo godišnje tih računaraca. Imamo upit još za tri. Dakle, toliki je zahtjev, odnosno toliko bi se učenika upisalo, ali eto, popunimo.

(...) svaki dan imamo za vrijeme nastave i pisanje i praktični rad. Uvijek su malo teži na tom pisanju, je l', ali kad napravimo poveznicu, evo, kolegica im predaje čistu struku i teoriju, i onda kad im kažem – Jeste to radili kod profesorice? – Pa jesmo! – Ajmo to sad ubaciti ovako u ovaj dio, pa ćemo onda to napraviti fizički, je l', praktično. Ne, oni bi odmah. Velim, nećete povezati dobro. Tako da, ovaj, osjeti se mala razlika, zaista se osjeti mala razlika, barem kod mene. Znači, doprijeti do njihove svijesti da je teorija temelj prakse, da ne možemo bez toga – prihvate oni to, evo što i kaže kolegica – puno više i lakše prihvate djeca, učenici, koji su baš, baš sa željom upisali to, ali pronađemo ih.

Povezivanje teorije i prakse odnosno više praktičnog rada, primjećuju nastavnici, jako je korisno i za pobuđivanje interesa i snažno utječe na motivaciju učenika s teškoćama koji se obrazuju za pomoćna zanimanja u trogodišnjim programima.

Što se tiče naših učenika pomoćnih zanimanja, oni su većinom zadovoljni i većinom su to učenici koji su vrijedni, je l'. Znači, oni, oni imaju čak i neku svijest o tome da im učenje ne ide, je l', teško će oni uz pročitani tekst odgovoriti na pitanja ili pročitati lektiru, ili nešto iz matematike, to su svjesni da im ne ide i onda se oni puno više pronađu u tom manualnom radu. I onda kad se tu ostvare, pa kad tu uspiju, pa imamo, ne znam, za pomoćne kuhare, pa kad sam odvoji taj bjelanjak od žumanjka i takve stvari – to je, vidim osjećaj zadovoljstva u njima. I kako s vremenom razvijaju te vještine. Baš im to jako puno znači kad nešto sami mogu napraviti, je l', i ono, dosta su navikli na pomoć, pa netko ima asistenta, je l', pa roditelji kod kuće – nemoj ti, ti ne znaš. I tako bude i toga, ovaj, i onda ovdje u školi ih zapravo vježbamo da što više sami... koliko god ide, baš, baš onako, procvatu malo, baš im to paše.

Nadalje, kao što strukovni nastavnici primjećuju zadovoljstvo i interes kod onih učenika koji su odabrali zanimanje zbog toga što ih je to područje zanimalo, tako i ističu da kada je u pitanju neadekvatan odabir škole i programa, učenici postaju nezadovoljni, nezainteresirani i demotivirani. Strukovni nastavnici priznaju

da je s ovakvim učenicima izrazito zahtjevno raditi i da se i oni sami nađu u situaciji gdje im opada motivacija za nastavni rad. Dodatno, nezadovoljstvo i nezainteresiranost (osobito za strukovne predmete) može se dogoditi i kod odličnih i zainteresiranih učenika koji tijekom srednjoškolskog obrazovanja shvate da odabrani smjer ipak nije za njih, kod onih koji planiraju upisati fakultet pa se usmjeravaju samo na one predmete koji su im važni za maturu i upis na fakultet, pri čemu strukovni predmeti padnu u drugi plan ili pak, postoje situacije u kojima odlični učenici postaju nezadovoljni zbog toga što je gradivo struke ponekad nezahtjevno i često se ponavlja, što ovakve učenike demotivira.

Ja većinom predajem smjeru tehničara za elektroniku i sjećam se kad sam pitao 12 – 13 učenika kojima je kao ovo bio 1. izbor, samo je dvoje – troje diglo ruku. I to su smjerovi s niskim pragom. Ali to je po meni jedan od najtežih smjerova. Programiranje nekako možeš, ali elektronika... to je cjeloživotno učenje. Mora i matematiku znat', i ozbiljno je. Mislim struja te može ubiti i takve stvari.

Ali pustimo malo tu sa strane svu tu opremu. Čak i da imamo svu tu opremu. Evo, zamislite idealnu situaciju. Ima svatko od nas svoju učionicu, imaš svu opremu koju želiš i evo, ja u nekim predmetima imam sve što želim, znači opet se nalazite u istom problemu, džabe sve to kad dođu učenici i ne žele uopće, uopće ih ne zanima to. Pokušavaš biti malo stroži, odmah dobiješ lošu evaluaciju.

Recimo, evo jedan učenik kojem predajem sada, a odličan je učenik, pametan je jako i baš sam se začudila, ustvari, kad mi je rekao da uopće ne voli školu ovu koju je upisao i već treći razred, nego da je on htio jednu drugu školu, koju nije uspio, pa ja kažem – dobro, ok, onda si vidio u prvom razredu. Zašto se nisi prebacio, možda? Pa je, pokušao se prebaciti, pa tamo nije bilo mjesta, tako da nije uspio. I sad on, on je odličan u našoj školi, ali on uopće ne voli tu školu, jer, naravno, studirat će, plan mu je da ide na fakultet, ali evo, škola mu se ne sviđa, ništa mu se ne sviđa, kaže, što je meni bilo baš ovako, recimo, malo čudno.

Svi oni na kraju izađu na maturu, i gimnazijalci i strukovnjaci, svi izađu na istu maturu. Što apsolutno nema nikakvog smisla. Sad, zašto bi učio naše predmete ako mu je matematika primarna za maturu. Pogotovo ako će ići na faks.

Danas imamo tu generaciju koja će te pitati zašto to učimo, taj neki predmet. Ako ti ne možeš njemu već nešto konkretno, on to neće učiti. Nema veze je li ga zanima ili ne. Imam li ja neke koristi? Sve se na to svodi. Onda je problem što nema dovoljno gradiva za te učenike koji su malo sposobniji. A opet, u ovim smjerovima – što ima previše gradiva ili što je još veći problem, to ponašanje. I količina gradiva koju oni ustvari mogu upiti više, a koje država svojim kurikulumom za određene predmete možda nije propisala. I to računalstvo se opet bazira na tome da to što on radi u drugoj godini, radi tu istu stvar, samo mrvicu teže u trećoj godini. I onda opet ista stvar u četvrtoj godini. Što onda i oni okreću očima svaki put kad se spomene iz godine u godinu.

Može se, dakle, zaključiti da je zadovoljstvo odabirom srednje strukovne škole odnosno specifičnog strukovnog programa usko povezano s motivacijom i interesom učenika za strukovne predmete. Međutim, valja imati na umu i to da strukovni nastavnici, kvaliteta nastave i samog programa može bitno utjecati na održavanje tog interesa kod učenika. S druge strane, ako su učenici već u početku demotivirani za upis programa, daleko ih je teže motivirati da se ipak pokušaju pronaći u odabranom zanimanju i da se zainteresiraju za strukovne nastavne sadržaje.

Nadovezujući se na (ne)zadovoljstvo učenika odabranom školom i programom, strukovni nastavnici osvrću se, potom, na kvalitetu **izlaznih kompetencija učenika, u kontekstu potreba tržišta rada i u kontekstu nastavka obrazovanja na institucijama visokog obrazovanja**. I u ovome smislu mogu se izdvojiti dva osnovna diskursa. S jedne strane, vidljiva je procjena nastavnika da su učenici uglavnom spremni za izlazak na tržište rada, pa i samozapošljavanje ili nastavak

obrazovanja, a s druge – da postoji više razloga zbog kojih nastavnici smatraju da su učeničke izlazne kompetencije nedostatne za funkcioniranje na tržištu rada i/ili u visokom obrazovanju.

Zanimljivo je istaknuti da nastavnici trogodišnjih strukovnih programa (posebno obrtničkih) češće tvrde da su njihovi učenici spremni za izlazak na tržište rada, što se objašnjava dijelom i time što učenici nerijetko ostaju raditi kod poslodavaca kod kojih su obavljali učenje temeljeno na radu ili im članovi obitelji imaju obrt u kojem nastavljaju raditi. Istovremeno, učenici uključeni u trogodišnje programe rjeđe će se odlučiti na nastavak obrazovanja jer im je vertikalna prohodnost otežana, odnosno, poprilično je zahtjevna.

Evo, pa ja kažem, većina mojih učenika smatram da bude osposobljena za rad i nakon toga počnu raditi u struci, tako da i znaju raditi. (...) Naravno, ako žele dalje, isto postoji majstorski, gdje se onda isto to drugačije karakterizira i dalje mogu napredovati još, ono. Ali mislim da je većina... ovaj, bude osposobljena za rad nakon završetka škole.

Da, dosta puta su oni spremni ostati i često, je li sad to samo pitanje i nedostatka radne snage, znači nekih vanjskih, ovaj, elemenata. Često puta znaju ostajati i u radionicama gdje su provodili tri godine na praktičnoj nastavi, da se odmah nakon završetka školovanja, da kažemo, mogu i zaposliti. U pravilu je to bilo uvijek, oni koji su željeli, mogli su, ovaj, ostajati raditi (...).

Za nastavak školovanja uvijek mi se u dvije-tri generacije prijavi jedan učenik koji pita kako on može nastaviti svoje školovanje dalje, što on može napraviti da bi on mogao biti, s četiri godine upisati fakultet i tako dalje. Nažalost, trenutno, kakva je situacija na tom segmentu školovanja, njima je ta vertikalna prohodnost zaustavljena. Oni bi trebali ići još dvije godine da bi završili četverogodišnju strukovnu školu u struci. Gdje bi, znači, jednu godinu polagali razliku predmeta općeobrazovni koje strukovna četverogodišnja škola i još onda četvrti razred. A pri zapošljavanju poslodavci samo s četverogodišnjom, govorim za svoje zanimanje, samo s četverogodišnjom školom nemaju toliki interes. Dakle, oni su sposobni raditi fizički i jedni i drugi iste poslove. Teorijski je četverogodišnja

drvena škola opsežnija sa znanjima, teorijskim, ali praktično su na istoj razini. Odnosno, čak ovima četverogodišnjima koji idu odmah u četverogodišnju školu praktične nastave nedostaje, je l', tu je znači ta, jer je predviđeno, znači, da četverogodišnja škola ide na strukovni fakultet, mislim, da to tako nazovem, strukovni fakultet.

(...)što se tiče nastavka školovanja, teško im je zbog te nemogućnosti, te vertikalne prohodnosti, pošto smo trogodišnja škola. Ne kažem da je nemoguće, ali dosta tu oni imaju posla. Dakle, od polaganja razlike ispita, upisivanja četvrtog razreda. Dakle, moraju biti zaista vrlo motivirani da bi to postigli. Ja u, evo, svojih nekih osam godina radnog iskustva u školi, bilo je možda dvoje ili troje, četvero, ovaj, maksimalno koji su imali nekakav plan to napraviti. Međutim, nije nitko do sada koliko znam.

S druge strane, nastavnici koji dominantno rade u četverogodišnjim smjerovima procjenjuju da su učenici češće spremni za nastavak visokog obrazovanja, a rjeđe za tržište rada, iako to često ovisi o upisanom partikularnom smjeru, ali i o konkretnom učeniku.

Ovaj, ovi naši računalci dakle, zapravo, ne, svi smjerovi koji su izašli iz prošle godine na državnu maturu, 70 % njih je upisalo fakultet. Dakle, ovo što si pitala za vertikalnu prohodnost, dakle 70 % njih upisalo se na fakultet.

Naročito u trećoj i četvrtoj godini jer, evo samo, nastavno na ono što ste rekli, usmjeravamo li ih – da, govorimo, oni pitaju, velika većina, pogotovo u našoj školi, kolegica je rekla, masovno idu na fakultete, gotovo svi. Takva je tehnička škola. Ne idu svi u tehničku struku, idu na druge fakultete. Ali u četvrtoj godini, koliko sam ja... već dugo mogu primijetiti, oni zapravo već imaju stav. U trećoj dosta pitaju, znate, u trećem još znaju pitati – joj, kakav je ovaj faks, kakva je matura, kako je...

Ne možemo očekivati, mislim da je pretjerano očekivati, bez obzira što ćemo mi nekoga četiri godine učiti, da će on zaista izaći van da sutra može raditi. Dobit će osnovu, dobit će solidnu osnovu ako želi. Moramo to prihvatiti, činjenicu da ima i onih malo ljenijih, da tako kažemo, koji vam otvoreno kaže – dajte mi dva. Pa daj barem za tri. Neću, meni je dosta dva i neću više. Što sada da radite? Al' imamo li mi kao nastavnici obrazovni i svakakav, ovaj, zadatak, ali možete li vi nekoga na silu tjerati? Morate tražiti onda one minimalne ishode, je l', a što sad znači minimalni ishod? Razgovaramo, završit ćemo, je li on spreman za rad. Doći će kod nekakvog privatnika. On neće tamo reći da je on imao minimalne ishode kroz četiri godine, nego će doći s diplomom, je l'.

Pa mislim da to i dosta individualno ovisi o đacima. Dakle, uvijek imate onih koji su, nećemo reći odličaši, ali kojima poprilično toga leži i ne moraju to biti neke vrhunske ocjene, ali se snalaze i u predmetima i u praktičnom radu. Je li netko od njih potpuno samostalan kad izađe iz škole? Ja mislim da to nigdje nije. Sami, svi smo počinjali raditi nakon škole i znamo kad smo se prvi put zaposlili da nismo baš možda bili pretjerano i sigurni. Međutim, znanja, odnosno, teoretskog i praktičnog, poprilično oni dobiju. A dosta to ipak ovisi i o individualnom angažmanu i ovisi o tome kakve su im preferencije.

Kao posebna tema u kontekstu kompetentnosti učenika za izlazak na tržište rada i/ili nastavak obrazovanja, javljaju se izazovi povezani s učenicima s teškoćama uključenima u trogodišnje i četverogodišnje strukovne programe. Strukovni nastavnici ističu da ovi učenici nerijetko ne mogu obavljati ni temeljne zadatke potrebne za određenu struku, što s jedne strane otežava rad strukovnim nastavnicima, a s druge se učenicima s teškoćama potencijalno šalje kriva poruka davanjem diplome za određeno zanimanje, jer pitanje je koliko će oni biti zapošljivi na tržištu rada.

Mi ne bismo smjeli puštati takve učenike da rade sa strujom, jer će ubiti sebe ili nekog drugoga. To je opasno, bez obzira što on ima papire. Ako neko ima ADHD i daltonist je, pa ne može on žice spojiti. To nas prisiljava da smanjimo obujam gradiva. Dođe 2. razred, drugi profesor nastavlja gdje bi inače trebao nastaviti, a oni nemaju već 30 % toga što su trebali naučiti. I to onda gubi cijeli smisao.

Gledajte, (...) učenik ide drugi razred, ima asistenta u nastavi ili prilagođeni program. Dakle, to dijete ne zna nabrojati na hrvatskom jeziku mjesece u godini. Mislite li stvarno da će on nekome moći točno postaviti instalacije? A on će dobiti svjedodžbu. I nije jedini. Dobro, on je možda krajnji slučaj, krajnji.

Kolegica koja je držala osnove tom djetetu, gdje treba pretvoriti iz dekadskog u binarni, gdje samo broj dijeli s dva... Dakle, ona njemu pokaže prvi korak i kaže: – Nastavi dalje dijeliti s dva. Vрати se, on je pobrisao sve. On je sve pobrisao, i ono što mu je ona napisala. I, ono, bilo koga da smo zvali, i Ministarstvo i da nam netko kaže što da radimo s tim djetetom, kako da radimo... Vi se morate snaći, vi njemu morate pružiti edukaciju i izobrazbu.

Iako među strukovnim nastavnicima očigledno postoji razlika u percepciji potrebe za provođenjem profesionalnog usmjeravanja u školama, kao i u procjenama kompetentnosti i interesa učenika za odabranim programom osposobljavanja za njihova buduća zanimanja, ipak vrlo jasno primjećuju da je **njihova uloga u profesionalnom usmjeravanju učenika iznimno važna**. Iako ponekad ističu da najčešće ne provode specifične aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, iz njihova diskursa primjećuje se da na različite načine pokušavaju pomoći učenicima da bolje razumiju svoju sadašnju poziciju, mogućnosti koje im se nude u budućnosti te zahtjeve i očekivanja koja ih čekaju u okviru odabranog zanimanja. Strukovni nastavnici tako često razgovaraju o planovima koje njihovi učenici imaju i upoznati su s time hoće li oni ići na fakultete ili im je plan zapošljavanje i samozapošljavanje te im pokušavaju dati važne informacije i odgovore na pitanja.

Naravno, kad dođu u četvrti razred, ako će upisivati fakultete, naravno da s njima razgovaramo o tim fakultetima.

Da, pričamo s učenicima, čak i, mislim, sa svojima kojima sam ja razrednica i s ovima kojima nisam razrednica. I, u prvom i drugom razredu možda još ne znaju točno što bi. Mislim, hoće li, bi li išli na faks, bi li odmah počeli raditi, sviđa li im se škola, kako da kažem, je li to to što su oni htjeli, ali, ovi učenici u trećem i četvrtom razredu srednje škole – oni već znaju jako dobro.

Razgovaramo li o tome, da itekako, pogotovo u trećem, (...) zanima u kom smjeru ići, treba li on neke razlike polagati, gdje bi se on mogao informirati, majstorski ispit gdje polažu (...).

Da, povremeno razgovaramo s učenicima, odnosno razgovaram s učenicima posebno kad dođe taj, sad treći razred, znači, kada je već školovanje privedeno kraju, onda – kakvi su planovi, što predviđaš, što misliš, gdje se vidiš kad završiš školovanje. A u nižim razredima eventualno kada učenik sam kaže – evo, dajte mi ideju ili, ne znam, što mislite o tome što bih ja trebao napraviti.

Pa, evo, mi s njima jako puno razgovaramo jer imamo dosta sati iz struke, tako da smo i mi malo i psiholozi i profesori i sve to. Tako da, znaju nam dosta i vjerovati, pa nas traže i sami mišljenje. I mi njima isto, usmjeravamo ih da im pomognemo, jer želimo da budu netko i nešto u životu. Pa onda kroz svoj život i iskustva i to, pa želimo njima isto da im se možda neke stvari ne dogode u životu, pa da ih jednostavno usmjerimo na pravi način, ono, savjetom. Hoće li poslušati ili ne, ali uvijek je dobro reći, pa ono, možda im učiniti nešto u životu da poslušaju pa da, eto, dobro prođu.

Osim o planovima, strukovni nastavnici s učenicima razgovaraju i o očekivanjima i zahtjevima odabranog zanimanja u stručnom smislu, ali i u smislu važnosti pokazivanja budućim poslodavcima da su odgovorni, točni i dosljedni u radu, kao i važnosti uspostavljanja kvalitetne komunikacije s poslodavcima i budućim klijentima na radnim mjestima.

Tako da ih u većini situacija nekako usmjerim da će u proizvodnom procesu raditi neke poslove, a kako će napredovati i što će dalje ostvariti, samo ovisi o njihovom ulaganju u sebe, je l'. Znači, to je ono što podvučem, recimo, kao nekakvu opasku, je l', znači, ne ovo – sad trebate ovako ili onako, nego – sve što vam bude ponuđeno, napraviti ćete i napredovat ćete ako uložite više sebe. Rezultat vašeg ulaganja će biti i rezultat vašeg napredovanja.

Evo, ja, recimo, učim učenike, svi imaju moj broj mobitela i inzistiram na tome ako će kasniti, ako je nekakav... nešto u prometu, da mi se javi tijekom jutra jer on se mora naučiti javiti šefu da kasni, da neće doći. Isto tako, ne znam, naše vježbe, mape i te stvari... može ti se dogoditi, dozvoljavam ti da ponekad napišeš to popodne ili navečer – nisam odnio šefu, majstoru na potpis vježbu i ok. To je isto kao kad bi se razbolio, znači, ti si bolestan i mora majstor znati da sutra nećeš doći na posao. Što je jedan način koji ja smatram... možda malo čudan, ali bože moj, pa svima nam se desi da nešto zaboravimo, ali moraju dobiti obavezu javljanja šefu, odgovornost prema poslu, prema tvom dolasku, prema tvom radu. Ako je nas osam, recimo, u praktikumu i svih osam se hvatamo pospremati salon, a jedna se nasloni na metlu, momentalno razgovaramo o tome jer ne možeš pobjeći od životnih obaveza. Je li to spremanje, je li to sâm rad ili je to naplata usluge i brojanje novca koji je njima jedini cilj, koliko i kako zaraditi, je l'. Treba zaraditi, to je život, to je egzistencija, ali kroz tu egzistenciju moraju biti u našoj struci i spremačica i psiholog i radnik i sve. Znači, od kašnjenja, od dolaska na posao, od javljanja. U srednjoj školi, oni se moraju javiti majstoru da neće doći na praksu. Jesu li bolesni, jesu li zapeli u prometu? Mislim da je to jedan dio koji, ovaj, radimo na tome dosta dobro. Imam dobre povratne informacije kad se djeci izađe u susret, da zna da je prihvaćen njegov razlog i onda je jednostavno sazio i prestanu lagati i smanje te svoje odrastajuće ludosti.

Oni su u direktnom kontaktu sa svojim korisnicima, s mušterijama, kako god hoćemo. Od početka, naime, to im barem ja pokušavam stalno nametnut' – da moraju naučit' komunicirat' s ljudima, da moraju nekako znati staviti sa strane svoje emocije trenutne, možda svoju glavobolju ili jednog dana brigu za djetetom, da to moraju nekako kompenzirati i bit' kulturne prema ljudima s kojima surađuju, jer to je njihov posao na kojem rade. I, eto tako, dosta. To su poslovi koji ovako možda na prvu ne izgledaju zahtjevno, ali eto, svi mi radimo s djecom i s ljudima, pa znamo da morate biti duboko koncentrirani da odradite sve kako treba, pa da ne bude nekih promašaja i takvih stvari. A to isto je i kod njih dosta zastupljeno.

S druge strane, opet, kada imaju pristup ulasku u kuće korisnika, odnosno, ajde u gradnju kuhinje, kako to najčešće govorimo, ili nekih drugih elemenata, kada treba donijeti taj namještaj u prostor, da moraju biti svjesni da je to nečija kuća, da ne mogu pušiti ako se tu ne puši, odnosno da nije u redu apsolutno i ako su pušači drugi ljudi, tamo da puše, da moraju povesti računa da neće, ovaj, baciti nekakav materijal i oštetiti nešto u kući i takve stvari. (...) Znači, vi sad kad dolazite u nečiji stambeni prostor, radnik je obučen u radne cipele, može kiša vani padati i slične stvari, oni imaju deke koje će staviti po vašem tepihu, po vašim pločicama da što je moguće manje naprave nereda dok odrade posao za koji ste ih angažirali. Znači, to je u skladu s ovim, znači, odgovornom prema svom radnom vremenu i odgovornom prema tuđem prostoru u kojem živi, a mi smo došli tu nešto napraviti. Pričamo o tome, da.

Pojedini nastavnici ističu da su pri davanju važnih informacija o očekivanjima i zahtjevima budućeg zanimanja učenika posebno važni oni strukovni nastavnici koji i sami imaju iskustvo rada u struci, jer pred učenicima neminovno imaju snažniji autoritet i kredibilitet.

Da, puno se razgovara i o tome – i trebamo. Evo, igrom slučaja ja sam i radila, dakle, u struci možda nekih pet godina, kao, pa im iz prve ruke mogu dati informaciju što se to od njih očekuje jednog dana, kakve kompetencije trebaju imat', kakve vještine. Iako, već, kažem, dosta toga oni to upoznaju i kroz vlastiti rad na praktičnoj nastavi. Ali, trebamo svakako, da.

Samo da kažem nešto upravo za usmjeravanje učenika... dosta profesora u ovoj školi, pogotovo kad ima tako po 5,6,7,8 predmeta, nismo svi za sve stručni. I to je opet još jedan veliki problem tog usmjeravanja učenika. Zato što neki profesori koji su imali prethodno neko radno iskustvo... onda on može učenicima to puno bolje približit'. Ja koji sam, recimo, direktno s fakulteta došao ovdje u školu i dobio dosta te struke koje ja osobno nisam nešto previše učio niti sam neki znalac u tome... Ne znam, moj sat i njegov sat ne može biti na istom nivou koliko god se ja trudio, ali on zna u stvarnosti kako to izgleda.

Osim razgovora o planovima i poslovima i zahtjevima koje ih očekuju na budućim radnim mjestima, strukovni nastavnici nerijetko se uključuju i izravno u neke aktivnosti profesionalnog usmjeravanja koje provodi njihova institucija, kao što su dani otvorenih vrata ili predstavljanje svojih škola osnovnim školama u okolici.

Mi kad imamo i projektne dane, onda imamo kao dan bez nastave, onda organiziramo učenicima i onda uvijek pozovemo i ove koji imaju današnje salone i bivši su naši učenici. Onda oni dolaze i prenose taj cijeli svijet rada, ono, i što im je bilo. I super im je to što... to su ljudi koji su, ono, pet godina stariji od njih, a već su uspješni upravo u tome za što se oni školuju i sjedili su u tim klupama pet godina prije njih i, ovaj, to nam se pokazalo kao jako zanimljivo. Tu isto onako dobiju malo motivacije.

Ali, evo gimnazije su svake godine pune, a mi malo muku mučimo. Zato imamo sve ove i, je l', odlazimo i u osnovne škole i predstavljamo to što imamo i koje su mogućnosti im govorimo. I vodimo i učenike sa sobom da im i oni najbolje kažu, ovaj, al' eto. Da. Zanimljivo je u svakom slučaju bilo sve ovako čuti na jednom mjestu, zapravo. To mi je super.

Moram samo dodat' da mi peti i šesti mjesec, dakle, preko trideset osnovnih škola obiđemo da bi prenijeli neke informacije o našoj školi i da bi ih pridobili za neka naša zanimanja.

Na koncu, strukovni nastavnici prema potrebi učenike povezuju s poslodavcima kako bi im se omogućilo nesmetano pohađanje učenja temeljenog na radu, ali i u svrhu njihova potencijalnog zapošljavanja. U ovom se kontekstu javlja i poseban naglasak na trud koji se ulaže u povezivanje učenika s teškoćama koji se obrazuju za pomoćna zanimanja s poslodavcima, kao i na njihovu ukupnu prethodnu pripremu za izlazak na tržište rada.

Ja sam imao problema ekstremno s praksom, znači svađe na strani roditelja i škole. Ali ovi moji su baš zapeli za praksu. I onda na kraju je doista to ok ispalo. Zašto? Jer ako dođe neki dečko koji ne može pronaći praksu ili recimo pronađe praksu pa mu kaže poslodavac: „Neću ti to platiti“, on dođe u našu školu i

kaže: „Pronađite mi poslodavca koji će plaćati“. I dosta škola pronađe. Nijedan dečko nije imao problema s tim. Stojim iza toga da je to ok obavljeno.

Evo, ja bih samo rekla da mi imamo i dosta dobru komunikaciju s Obrtničkom komorom, tako da mi znamo uputiti djecu što je njihovo daljnje napredovanje do majstorskog ispita, recimo. Čak imamo, evo, recimo ja osobno znam nazvati Zavod za zapošljavanje i pitat' kakvo je stanje, ali još se to nekako... mi smo lijepa sredina, neću reći ni mala ni velika, ali za zapošljavanje. Kolegica je prije vodila praktičnu nastavu, sad je vodim ja. Sve te naše majstorice zovu nas imamo li dijete za zaposliti se ili ako imamo dobrog učenika kojeg znamo da želi, da može, mi ih uputimo na radno mjesto. Znači, mi i nakon toga što završe školu ostanemo u kontaktu. Meni se znaju javit' učenici nakon godinu-dve – Ej, jeste čuli, je l' možda koji salon traži radnika? Tako da mislim da to konstantno nekako se provlači kroz nas jer ostanemo, zaista, ostanemo u kontaktu i nakon par godina i više godina, tako da, ovaj, po meni, baš puno radimo na tome.

Pa učenici sami nas pitaju znamo li negdje za posao. Majstori traže određeni za posao. Tako da ih usmjeravamo. Vidimo, znamo gdje se traži, pa im jednostavno učenike usmjerimo na zanimanja gdje se traži.

Ja bih opet samo dodala i za učenike koji se školuju za pomoćna zanimanja, jer i oni su dio strukovnih škola i isto jednog dana izlaze na tržište rada. S njima naravno još, još, mislim, radimo stvarno puno. Znači, uvijek pazimo da prije nego što odu, da imaju napisan životopis, je l', uvijek se to radi, molbu za posao vježbamo na primjerima, tražimo prave oglase za posao, je l', onda to baš vježbaju, rade. Uvijek ih vodimo na sajam poslova u karijeri. To bude kod nas uvijek organizirano, svake godine, da tamo isto malo pokupimo letke, pa onda malo uvijek diskutiramo tko bi što mogao od njih raditi jer, recimo, kako mi imamo, ono, ta... često se po hotelima traže pomoćni radnici u, ne znam, kuhinjama, je l'. To je dolje na sezonama i to je super traženo i to je upravo ono što naši učenici završavaju. I onda tako malo raspitujemo, pa gledamo koji dečki bi, ne znam, pomoćni bravari, mogli biti domari neki tako po hotelima, neke manje popravke raditi. Uvijek ih, ono, uvijek ih ohrabrimo da

probaju na sezonu, tko je samostalan, je l'... provesti vrijeme bez roditelja.

S druge strane, kada strukovni nastavnici govore o svojoj ulozi u profesionalnom usmjeravanju učenika, dotiču se i nekih izazova koji se javljaju, kao što su: nedostatak udžbenika za strukovne predmete, nedovoljno opremljene radionice i laboratoriji u školi, kao i nesustavan pristup stručnim usavršavanjima strukovnim nastavnicima u okviru njihove struke. Sve navedeno bitno otežava njihov nastavni rad, ali i stvarni prikaz onoga što učenike u njihovoj struci čeka.

Evo, predajem 7 predmeta, a nijedan predmet nema udžbenik. Na nama je da izmišljamo, pa uzimamo knjige koje su baš, ono, za fakultet, koji su stručna znanja i sad to snizit' na razinu učenika koji ne zna razlomak.

(...)pa onda labosi gdje ti ne radi svaki dan svaka oprema koju imaš. Onda samo to ode u kaos. Ono što si planirao da ostvariš, od toga ni 60 % ne uspiješ.

Veliki razredi, a nedovoljne učionice. Primjerice, imamo jednu učionicu u kojoj doslovno troje učenika moram staviti da sjede zajedno u klupi, nema mjesta.

Da se mi usavršavamo u svojoj struci, s novim tehnologijama, to nam je dosta teško. Znači, realizirati praktičnu nastavu, da to tako nazovem, za mene, koja sam prije trideset godina završila fakultet (...) Za tehnologije... i još kako radionice kupuju i nabavljaju i rade s novim tehnologijama i strojevima, to uz taj segment obilaska učenika na praktičnoj nastavi, ajde da kažem, pohvatamo. Ali, što se tiče materijala, tu je nedostatak prilike ili mogućnosti, barem što sam ja imala prilike vidjeti da bi bilo sustavno nešto riješeno. Znači, sve je ostavljeno na tome koliko sam ja željna nešto novo pronaći, nekakve nove informacije koje su se dogodile unatrag pet ili deset godina ili slične stvari.

Ali, kažem, mi sami teško možemo doći do tih nekih stručnih usavršavanja koje bismo mogli prenijeti učenicima. Meni se, recimo, dogodila situacija da je učenik došao i pitao kakav je to materijal, a ja sam pogledala u njega i rekla – ne znam. Ja samo mogu naslutiti što bi to moglo biti, ali točnu informaciju ja o tome nemam, je l'. Što je možda tužno, je l', ovaj, da sad nemaš odgovor djetetu na nekakvo konkretno pitanje što je on vidio na praktičnoj nastavi.

Može se primijetiti da je uloga strukovnih nastavnika u profesionalnom usmjeravanju učenika višestruka. Budući da su u svakodnevnom i neposrednom radu s učenicima, često su u situaciji u kojoj s njima mogu razgovarati o njihovim planovima, a sami strukovni predmeti im omogućuju barem prikaz opće slike njihova budućeg zanimanja. Dodatno, kontakti koje ostvaruju s poslodavcima mogu koristiti učenicima u realizaciji radnih mjesta. Međutim, osim o vlastitoj ulozi u profesionalnom usmjeravanju učenika, strukovni nastavnici dotaknuli su se i uloge stručnih suradnika u profesionalnom usmjeravanju učenika, pri čemu zaključuju da su s jedne strane stručni suradnici već pretjerano opterećeni drugim poslovima da bi se još posebno bavili time (*Pa evo ja mislim da, barem u našoj školi, oni toliko posla imaju, razgovore, stalno s učenicima, probleme naravno rješavaju i sve. Ja mislim da prvo oni ne bi to stigli, uopće, još to raditi. Jer vidim, stalno im je netko unutra, stalno dolaze učenici, na razgovor i oni koje nastavnici pošalju.*), a da je, s druge strane, stručnim suradnicima teško odrađivati profesionalno usmjeravanje učenika u strukovnim školama zbog toga što im nedostaju ključne informacije vezane za struku i poslodavce i jer ne bi mogli ni polovit' sve te podatke vezano uz sva zanimanja, te zbog činjenice da ne mogu biti toliko upućeni u očekivanja koja se vezuju za partikularna zanimanja, jer nisu to okusili na vlastitoj koži.

Zadnje dvije teme o kojima su strukovni nastavnici raspravljali bile su **važnost učenja temeljenog na radu i važnost sudjelovanja Erasmus plus projekata za profesionalno usmjeravanje učenika**. Što se tiče prve teme, strukovni nastavnici iznova imaju različita viđenja korisnosti učenja temeljenog na radu u kontekstu profesionalnog usmjeravanja učenika. S jedne strane, primjećuje se da strukovni nastavnici pretežno smatraju da je učenje temeljeno na radu, neovisno o tome događa li se kod poslodavaca ili u školskim radionicama, iznimno važno za bolje razumijevanje teorijskog gradiva, ali i struke i budućeg zanimanja; te može biti presudno za odgovarajuću pripremu učenika za izlazak na tržište rada. Također primjećuju – ako su učenici na učenju temeljenom na radu kod poslodavaca, onda je iznimno važno da postoji dobra suradnja između škole i poslodavaca, s obzirom na to da je u tim situacijama učenik u najboljem položaju i može steći najviše stručnih kompetencija.

A kažem, imaju i puno praktične nastave, u obrtu. Stvarno jako puno... i ljetna praksa. Tako da oni sav taj posao već vide uživo. I onda imaju neki pitanja i u vezi toga što su i tako dalje. Velim. Zato su baš usmjereni i na zanimanje.

Jer imamo nastavu, satnica je podijeljena, jedan manji dio ide u školsku radionu, a drugi dio ide direktno u obrt. E sad, ovako, jesu li, hm, evo onako, vrlo jednostavno... često mi kažu kad im predajem (...) i sad ja tu njima teoriju pričam i onda kad ih pozovem u radionu i kad tamo to rade, sami mi kažu – Ovdje u petnaest minuta shvatim ono što nisam u učionici za dva-tri školska sata. Kad im date u ruku, jedno je kad ja njima to objašnjavam ovako uz uzorke i nešto, ali kad on to sam napravi, onda je to nekakvo znanje koje... Jer ja radim s djecom koja baš ne... čast izuzecima, ima ih, uvijek ih ima, ali oni nisu baš za knjigu. I onda ovako, na ovaj način, upravo uz pomoć te školske radione, mislim da oni na taj način lakše povežu ono teoretsko i usvoje.

Pa naravno, tako smo svi i napravili vježbe, da ono što smo im rekli na predavanju, što je rekla kolegica, da ovo isto ima tako slučajeve – Joj profesore, to ste pričali 45 minuta, evo gotovi smo u 5 minuta, a to ste nam objašnjavali 45, mogli ste reći da su to dvije, dvije linije naredbe koda, a ne pričati 45 minuta o te dvije linije naredbe koda.

Ja moram reći, pogotovo, evo, to sam primijetila u ovoj generaciji sada, da njima kad krenu na praktičnu nastavu, dakle, u nekakav stvarni radni odnos, ajmo to tako reći, koji će ih jednog dana zapravo i čekati, njima u prvo vrijeme to bude šok, sedam sati ili osam sati raditi. Evo, to sam sad doživjela od ove generacije, možda prije ne toliko. Dakle, to im je šokantno, prvo da oni moraju tamo sedam ili osam sati nešto raditi. Međutim, kasnije, kad prođe jedno vrijeme prilagodbe, da, bude im zanimljivo onda i izrađivati neke proizvode, govorim konkretno sada za zanimanje, je l', za koje predajem, i budu, ovaj (...) svakako im je taj praktični dio bitan i često motivirajući.

Pa, ja imam izvrsnu komunikaciju s majstorima. Tako da, svaku informaciju koja mi treba, redovito se čujemo. Kakve promjene žele napraviti, dogovaraju se sa mnom. Hoće li plaćati tko im nekad ne dođe, isto se dogovore sa mnom, slažem li se. Ništa ne rade na svoju ruku. Za sve komuniciraju sa mnom. Tako da imam izvrsnu suradnju, za sada.

Čujte, jako je bitno da smo u dobrim komunikacijama, da imamo tu nekakvu prohodnost jedni prema drugima, jer na taj način se olakšava rad djece. A to je poanta nas kao učitelja i njih kao učitelja praktične nastave.

Međutim, s druge strane, iako nastavnici ističu višestruke dobrobiti učenja temeljenog na radu u kontekstu boljeg razumijevanja vlastita budućeg zanimanja, primjećuju se poteškoće vezane za ostvarenje učenja temeljenog na radu koje se tiču same organizacije takvog učenja (posebno kod poslodavaca), ali i nemotiviranosti, nezainteresiranosti ili pak, nesposobnosti učenika da preuzmu odgovornost i aktivno i suvereno odrađuju učenje temeljeno na radu. Što se tiče problema u organizaciji, nastavnici govore o poteškoćama u pronalaženju prakse,

pri čemu učenici često samostalno traže praksu; zatim o poteškoćama u suradnji i komunikaciji s poslodavcima, poteškoćama uključivanja učenika u redovne poslove poslodavaca – dijelom radi sigurnosti učenika ili uvjeta rada, a dijelom zbog vremenskih ograničenja koje imaju poslodavci. Ističu također da mentori nerijetko kod poslodavaca nemaju odgovarajuće kompetencije za rad s učenicima, što može biti otegotna okolnost. Dodatno, ukidanje prakse za četverogodišnje programe vide kao velik nedostatak, koji utječe na izlazne kompetencije učenika koji pohađaju ove programe. Što se tiče, pak, učeničke motivacije, nastavnici ističu da će kvaliteta učenja temeljnog na radu često ovisiti o angažmanu, interesu i sposobnosti učenika, što je opet povezano s time koliko su učenici zadovoljni upisanom školom i programom.

Dok nemamo neke kriterije po kojima ih možemo ocjenjivati, ništa to nema smisla. Nema nikakve posljedice toga što ništa ne radi. A opet, ti mentori, to nisu profesionalci u smislu tih nastavničkih znanja. Ta praksa se pretvori u jednu veliku neozbiljnost, nitko ništa ne nauči. Evo, od njih 26 imam 2 koji ozbiljno rade jer pričam s njima, doista pričam.

Postavite se malo u kožu poslodavca. Znači, dok sam ja radio, prije ove škole u par firmi, to znači da ja nisam došao ovdje izravno raditi, imali smo dečke koji su dolazili na praksu i jako je teško. Ti imaš 100 svojih rokova, uvale mi klinca koji dođe na praksu i kažu: – Evo, radi s njime! Dok ti izmisliš zadatke, ne možeš ti njima dat' neki ozbiljan projekt da rade pa da ja to moram kasnije popravljat' jer su zeznuli sto stvari. Nego, ono, doslovno mu daš da nešto nacrti – lijepo, fino, u AutoCAD-u, ono, dođem, vidim da ne valja. Onda dok ja to njemu pokažem, ispravim. Ja sam uhvatio sebe da ostajem četiri sata izvan svog radnog vremena da bih pohvatao ono svoje što sam gubio vrijeme na njih. Naravno, koliko sam to radio? Dva dana. Treći dan je bilo ok, odi po kavu i sendviče. Da dobije svaki čovjek koji pokazuje nekom klinцу kako nešto napraviti, da se dođe i kaže ok, ti sad ne moraš raditi svoj posao, već se posveti njemu, to bi bio drugi par rukava.

Oni u svakom slučaju to prihvaćaju. I tu mogu samo reći, ne znam, evo na kraju, mislim da je greška, da je velika greška što se ukinula praktična praksa nakon završene treće godine srednje škole, da je to bilo dobro. Možda nije trebalo u onih 180 sati, ako se sjećate kako je bilo, to je stvarno dugi period. Kad pogledate, to je više nego mjesec dana rada, to je, ovaj, je li to moglo ostat' i na pola, recimo (...) ali samo baš zato da odu u taj svijet rada, da se malo pomaknu iz škole, da onako uživo malo vide. Neće stalno nosit salamu gazdi, ono, što se kaže, nešto će malo i raditi, je l', ali će ući u tu malo radnu sredinu, dobit će taj osjećaj praktičnog dijela. Mi, naravno, dajemo u školi praktični dio, ali čisto ovo, što se kaže, uživo – to je dobro. Međutim, to se ukinulo, hoće li se vratiti, bilo je govora (...) a mislim da je to promašaj za ovakve škole koje nisu obrtničke škole, oni već tijekom nastave imaju praktični dio. Kod svih nas koji smo tehničke škole zapravo je prepušteno, pod navodnicima, na nama da ih izvedemo i praktični dio kako god možemo.

Evo primjera, djeca koja su u gradu su djeca koja nemaju nekakve vještine, a djeca koja su više ovako iz prigradske sredine, sa sela, prisiljena su raditi ili oko kuće ili nešto. Znači, stvore neke osnovne vještine. To je bar po meni vidljivo, jer ja sam isto iz manjeg grada gdje je više taj seoski dio i tamo su djeca bila puno sposobnija što se tiče tih vještina rada, oni znaju uzeti... ako imaju rastavljanje računala, da uzmu taj alat u ruke, da oni znaju kako se to drži. Ovi ne znaju apsolutno danas ništa. Znaju klikat' miša, a to nije dovoljno. Pogotovo ne za takvu strukovnu školu.

Neki samo da odrade, ono – je l' prošlo mojih osam sati, a neki se zaista, ovaj, angažiraju, je l'. Opet ona zainteresiranost za struku i za usvajanje svega što je predviđeno.

Pa bilo je jedno vrijeme... dosta su se žalili majstori da učenici samo gledaju kad će im isteć' praksa. Međutim, i ovo što je sad kolegica rekla, ponekad su u salonima gužve velike i majstori jednostavno nemaju vremena za veliku komunikaciju. Meni su se znali učenici požalit', kaže – ja pitam, on kaže – makni se, kao ne mogu, stranka je. Tako da, eto, ima tu jedne i druge strane. Zavisi o učeniku. Neki učenici su stvarno aktivni i sve ih zanima, a neki samo da odrade.

Posljednja tema o kojoj su strukovni nastavnici razgovarali bila je važnost projekata Erasmus+ za profesionalno usmjeravanje učenika. Među strukovnim nastavnicima postoji dogovor o tome da su mobilnosti učenika višestruko korisne za njih. Prema procjeni nastavnika, učenici na mobilnostima usavršavaju svoje stručne kompetencije, ali, možda još i važnije, socijaliziraju se, primjenjuju strane jezike, uče se samostalnosti i odgovornosti, a što je ponekad i najveća vrijednost njihova odlaska na mobilnosti. Učenici također imaju priliku vidjeti kako funkcioniraju istovjetni strukovni programi u drugim zemljama, što ih ponekad ispunjava osjećajem ponosa i vlastite vrijednosti, a ponekad ostanu razočarani zbog primjećivanja većih nedostataka uvjeta u svojoj školi. Ovaj segment razočaranja vlastitim trenutnim uvjetima rada posebno se ističe kod nastavnika koji su s učenicima odlazili na mobilnosti, pa tako jedan od nastavnika slikovito kaže da mu je došlo da se *objesi na prvo drvo kad se vratio u svoju školu*.

Neki su komentirali da im je bilo okej, imali su svaki dan stvarno raditi nešto i vidjeli su dosta tih stvari koje rijetko da bi vidjeli, čak i na fakultetu ovdje kod nas. Oni imaju većinom labose, oni rade 80 % prakse. To je ono što bi stvarno trebalo biti, da im netko stvarno objasni, da nešto fizički rade. A kod nas je obrnuto, 99 % teorije i 1 % prakse. To nema nikakvog smisla.

Znači, ne može usporediti te sve strojeve, to sve što oni imaju, tako da isto su bili malo, ono, u čudu koliko ustvari su oni naprijed, ali učenici su bili presretni. Mislim, prezadovoljni, i ja mislim iskreno da uvijek, da nema sad, da nema nijednog učenika, barem u našoj školi, koji je bio na nekom projektu i negdje išao da nije bio sretan i presretan.

Što se tiče učenika, njima je bilo super. Naravno, dnevnice, plaćeno sve, sve plaćeno, bili su po tim firmicama. Malo su se družili. Jedni su... ovi računalci su popravljali računala, jedni su mobitel popravljali. Ovi drugi smjerovi su liftove popravljali, odnosno nisu oni, ali su bili s njima. Tako da, bilo im je zanimljivo, bilo im je super.

Evo, u našu školu, isto kroz Erasmus dolaze posjeti iz Portugala, iz Grčke su bili, pa po tri dana budu, oni se druže, pričaju. Izvrsno je vidjeti, oni svi na engleskom pričaju, to je jako dobro.

Da. Dođemo tamo u veliku radionu, a naša je mala, ali je bolje održavana i sve tako dalje. Dakle, naime, ja sam dva tjedna s kolegicom vodila učenike. Radili su električno vozilo. Jesu li djeca bila zadovoljna? Jesu, jako. Kad su se vratili, bili su više u smislu, ajmo reći ovo – ponosni, nego da su nešto sad tamo drugačije naučili.

I ne samo što su oni naučili neke mehaničke stvari dobro raditi. E, morali su naučiti razlikovati odvajati bijelo od šarenog. Nema mame, peri sam. Mašine ima, ali... Pa im je to bio problem. Tako da su oni... zašto je bitno veš složiti, pa je, pa da bude lijepo, da se lijepo posloži. (...) Tako da, bilo je tu ovako lijepih stvari. I moram priznati, dečki su ustvari bili jako jako dobri. Puno bolji nego u školi i po disciplini, i s tim da smo u drugoj državi, drugi grad, dakle puno bolji su nego u školi. I mislim da su u biti... njihova interakcija je jako došla do izražaja. Njihov... mi smo vodili najbolje učenike prvih, drugih i trećih razreda. Znači, i generacijski su bili različiti. Bez mame, bez tate (...). Dosta su bili orijentirani jedni na druge. Mislim da je možda to čak i dobro, i nešto znanja praktičnog, ali naglasak bih na to stavila. Da se to, u biti, najviše pokazalo kod njih.

Dakle, može se zaključiti da nastavnici vide dobrobiti u Erasmus mobilnostima, posebno za učenike, međutim, također ističu da s obzirom na to da postoji selekcija učenika koji će sudjelovati u projektima Erasmus+, na mobilnosti najviše odlaze učenici koji su motivirani, zainteresirani i oni koji su zadovoljni svojim odabirom srednje škole i budućeg zanimanja. Za ove je učenike mogućnost sudjelovanja u projektima Erasmus+ dodatna motivacija, pa i nagrada za do sada uloženi trud u sklopu nastave. Navedeno ujedno znači da učenici koji su demotivirani i pokazuju lošiji uspjeh nerijetko ostaju i bez ove motivacije za eventualnu promjenu u stavu. Nastavnici pritom i dalje ne tvrde da ne treba postojati selekcija najboljih učenika, upravo suprotno, iskazuju bojazan od problematičnih situacija ako bi na mobilnostima sudjelovali učenici koji pokazuju neke probleme

u ponašanju ili školskom uspjehu i prihvaćaju ideju da je mobilnost na neki način nagrada onim učenicima koji se u nastavi iskažu.

Opet je ključ selekcija. Opet ti ne odvedeš tamo cijeli razred, ne odvedeš barem polovinu razreda, već se radi selekcija i pogodite što – u toj selekciji uvijek će ući oni koji i na satu dižu ruku i na satu ih sve zanima.

Pazilo se, kao biranje, znači doista su pazili, pazili smo da biramo doista one koji pokazuju tu zainteresiranost, da se ne pošalje tamo učenik koji će imati 500 komada, pa da još onda nedostaje mjesec dana, pa se uvali u probleme. Tako da su doista otišli oni koje već interesira. E, to je po meni ključ bio. I doista su tamo radili.

Zadnji put kad su išli i radili su u jednom programu 3D neke simulacije i klinici su tako isprogramirali da je taj profesor tamo pao na guzicu i rekao: – Otkud vama taj način razmišljanja, logike? Da, čovjek je ostao paf da je kasnije poslao pismo ravnatelju da im svaka čast, ono, što god da radite s tim učenicima, da on takve učenike nema u školi.

(...) evo, znamo od jednog učenika koji je završio školu da uvijek to spominje – koliko mu je bilo odlično (...) da je imao uopće mogućnost tu. I mislim da to utječe na njih. Mislim, pozitivno što se tiče struke i ono, budu ponosni, budu sretni što baš oni idu. Ali, dobro, tu uvijek idu najbolji učenici, koji su zaslužili, je l', koji su najviše zaslužili.

Za kraj su strukovni nastavnici podijelili nekoliko svojih razmišljanja vezanih za aktivnosti koje bi pomogle u kvalitetnijoj realizaciji profesionalnog usmjeravanja, pri čemu se izdvaja nekoliko osnovnih ideja. Prije svega, nastavnici smatraju da je svakako potrebno kvalitetnije i sustavnije poraditi na profesionalnom usmjeravanju učenika u osnovnim školama i to barem već od 7. razreda. Smatraju da bi bilo važno da učenici u ovom razdoblju dobro upoznaju sebe, svoje prednosti i nedostatke i u tom kontekstu spominju i malu

maturu kao moguć način usmjeravanja učenika jer bi se barem dijelom moglo odrediti jesu li učenici spremni za određenu školu (*E onda bi se doista znalo, majstore, ako nisi napisao tu B razinu matematike, ne možeš upisati našu školu. To je jedino rješenje*). Osim odabira na temelju sposobnosti, nastavnici smatraju da bi učenici u osnovnim školama trebali biti bolje informirani o mogućnostima odabira koje im se nude, u tom smislu vide velik prostor za kvalitetniju i sustavniju suradnju između osnovnih i srednjih strukovnih škola. Predstavljanje programa škola učenicima i roditeljima, razgovor budućih učenika s učenicima koji su završili te škole, samo su neki od načina ostvarivanja ove suradnje. Nastavnici također smatraju da je već od osnovne škole potrebno više raditi s roditeljima na tome da djeci daju više prostor i slobodu za promišljanje o svom odabiru, jer primjećuju da roditelji imaju snažnu ulogu u usmjeravanju svoje djece – što je ponekad korisno, ali ponekad može biti otegotna okolnost za učenika, a posljedično i nastavnike koji će raditi s ovim učenicima (*Jer najviše, naravno, utječaja imaju roditelji – e ti ćeš meni upisati to i gotovo. Rijetko, 10 % možda učenika upiše – što me briga što roditelj kaže, ja ću upisat' to*). Povezano s time, nastavnici ističu da bi bilo važno medijski kvalitetnije popratiti događanja koja se tiču dobrih praksi strukovnih škola, kao što su natjecanja ili predstavljanja tih škola na različitim sajmovima. Navedeno bi pomoglo učenicima i roditeljima da jasnije vide prednosti odabira nekih zanimanja na koja se često gleda sumnjičavo, a deficitarna su i imaju dobru budućnost razvoja. Osim ovih aktivnosti, nastavnici ističu važnost dobre opremljenosti srednjih strukovnih škola, odnosno stvaranja uravnoteženih prostorno-materijalnih uvjeta rada za sve strukovne škole u Republici Hrvatskoj. Nastavnici primjećuju da upravo u tome postoje velike razlike između pojedinih škola, a smatraju da ovi nedostatci mogu izravno utjecati na zainteresiranost učenika za gradivo, a time i za zanimanje (*Kad vi nemate opremu s kojom možete raditi i sve se svede na teoriju. Nema smisla*). S druge strane, svjesni su i činjenice da se u nekim strukama tehnologija jako brzo razvija i da škole taj tempo ne mogu pratiti, pa je moguće rješenje bolje osmisliti i strukturirati stručna usavršavanja nastavnika i u kontekstu stručnih kompetencija kako bi bili u tijeku s trendovima u struci, ali i u

kontekstu profesionalnog usmjeravanja učenika odnosno stjecanja i razvoja kompetencija koje bi im pomogle u kvalitetnijem pružanju podrške učenicima pri donošenju odluka vezanih za buduće zanimanje. Strukovni nastavnici na kraju također ističu svoju važnost kao stručnjaka, ali i osoba koje su uvijek spremne pružiti podršku svojim učenicima. Tvrdе da im je najveća nagrada vidjeti svoje bivše učenike koji stasaju u odgovorne, odrasle radne ljude.

(...) tako s učenicima, jako je lijepo vidjeti i kasnije kao odrasle ljude, ozbiljne, odgovorne, koji već imaju i svoju djecu i rade svoj posao kako treba. I onda se sjetite njih kako su bili prije petnaest godina, neozbiljni, ovakvi-onakvi, a na kraju vidite da su sasvim dobro ispali. I eto, kažem, posao je krasan, lijep je. Nekad malo teži, nekad lakši. Kao i svaki drugi posao. Ali eto.

ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Kvalitativna analiza fokus-skupina sa strukovnim nastavnicima iznjedrila je nekoliko važnih zaključaka, ali i preporuka za stvaranje boljih uvjeta za učinkovitije profesionalno usmjeravanje u strukovnim školama. Prije svega, može se zaključiti da postoji jasno iskazana potreba za sustavnijim i sveobuhvatnijim postupkom profesionalnog usmjeravanja u osnovnim školama kako bi se učenicima pružila adekvatnija podrška u odabiru srednje škole. Iako strukovni nastavnici ne predlažu konkretne mjere koje bi se u tom kontekstu trebale poduzeti, primjećuju da bi bilo važno da učenici tijekom osnovne škole osvijeste svoje prednosti i nedostatke, prepoznaju svoje interese i sposobnosti te da dobiju sve važne informacije o dostupnim programima i uvjetima za upis. U ovom kontekstu, primjećuju i važnost svoje uloge u suradnji s osnovnim školama i predstavljanju programa koje škole nude.

Također, strukovni nastavnici tvrde da se treba pojačano raditi s roditeljima, jer primjećuju da oni rade snažan pritisak na nastavnike u osnovnim školama, što ponekad dovodi do nerealnih ocjena i omogućuje učenicima upis programa koji onda ne mogu savladati, što bitno utječe i na motivaciju učenika i na kvalitetu rada nastavnika u srednjim strukovnim školama. Nastavnici smatraju da bi im sustavan rad na ovim aspektima profesionalnog usmjeravanja prije upisa srednje škole znatno pomogao u radu s učenicima te u pružanju potrebne podrške i razvijanju važnih kompetencija za rad u budućem zanimanju, s obzirom na to da je velik izazov s kojima se susreću u strukovnim školama upravo nedostatak temeljnih kompetencija za rad kod učenika. Slabo razvijene psihomotoričke vještine i nedostatak temeljnih znanja i vještina iz područja relevantnih za upisan strukovni program, pokazuje se kao ponekad nepremostiva prepreka za napredak učenika, jer su nastavnici primorani s učenicima istodobno raditi na temeljnim znanjima

i vještinama, ali i naprednim stručnim znanjima i vještinama, a što se pokazuje kao nemoguća misija. Rezultat navedene situacije nerijetko su nezadovoljni učenici, nastavnici i roditelji.

Što se tiče zaključaka vezanih za ulogu strukovnih nastavnika u kontekstu profesionalnog usmjeravanja učenika, valja naglasiti da oni preuzimaju različite uloge u profesionalnom usmjeravanju učenika s kojima rade. Primjećuje se da im se učenici često obraćaju za pomoć i savjet, pa su im u tom smislu čest oslonac i u razgovoru o njihovim planovima, ali i u davanju konkretnih savjeta za što učinkovitiji rad u struci ili čak povezivanju s poslodavcima tijekom i nakon njihova obrazovnog puta. U ovom smislu posebno se ističe uloga nastavnika učenja temeljenog na radu, koji izvode praktičnu nastavu u školskim radionicama i prate učenike pri učenju temeljenom na radu kod poslodavaca, ali i onih nastavnika koji imaju iskustvo rada u struci, što im omogućuje konkretizaciju teorijskog gradiva, ali i učenicima omogućuje stvarniji prikaz onoga što ih u budućnosti čeka. Zanimljivo je izdvojiti i zaključak strukovnih nastavnika da stručni suradnici ne mogu pomoći učenicima u profesionalnom usmjeravanju jer su opterećeni drugim poslovima, ali i nemaju važne spoznaje o struci. Istodobno, rezultati kvantitativne dionice ovog istraživanja, koja je uključivala upravo stručne suradnike u strukovnim školama, upućuju na to da – iako stručni suradnici zaista ističu preopterećenost drugim poslovima i nedostatak vremena, kao i ljudskih i materijalnih uvjeta kao stvarne prepreke za kvalitetno provođenje profesionalnog usmjeravanja – općenito ne smatraju da nisu pozvani da se bave profesionalnim usmjeravanjem učenika u srednjim strukovnim školama. Stoga, valja razmotriti potrebu za snažnijom suradnjom stručnih suradnika i strukovnih nastavnika u profesionalnom usmjeravanju učenika u

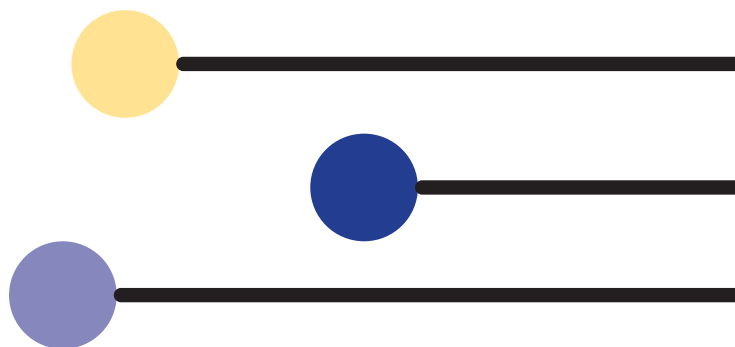
strukovnim školama kako bi se jasnije utvrdile potencijalne uloge, u skladu s kompetencijama i mogućnostima koje i jedni i drugi nude te u svrhu što kvalitetnijeg i sveobuhvatnijeg procesa profesionalnog usmjerenja.

Što se tiče učenja temeljenog na radu, ali i bilo kojeg vida praktične nastave, strukovni nastavnici suglasni su s time da postoje različite dobrobiti koje učenici imaju od uključivanja u ovakav vid nastave. Prije svega, učenje temeljeno na radu omogućuje učenicima povezivanje teorijskih znanja s praktičnim vještinama, zatim daje stvaran prikaz poslova i zadataka koje će učenici odrađivati kada se zaposle i na kraju, potiče učenike na razvoj komunikacijskih vještina i uči ih timskom radu, samostalnosti, odgovornosti, dosljednosti u radu, poštivanju rokova i slično. Međutim, i u ovom kontekstu strukovni nastavnici suočavaju se s izazovima kojima bi se trebalo sustavno baviti. Potrebno je prije svega općenito stimulirati poslodavce da se češće uključuju u rad sa školama, barem organizacijom međusobnih posjeta. U organizaciji učenja temeljenog na radu potrebno je poboljšati komunikaciju između nastavnika i poslodavaca te uspostaviti način rada učenika kod poslodavca, što podrazumijeva da učenici dobiju mentora koji je zadužen za njih i koji s njima radi prema određenim ishodima učenja kako bi se osigurali sigurni uvjeti rada za učenike, ali i da bi se osiguralo stjecanje relevantnih stručnih kompetencija. Strukovni nastavnici svjesni su da je česta prepreka kvalitetnom obavljanju učenja temeljenom na radu i nedostatak motivacije i angažmana učenika, međutim, ipak primjećuju sljedeće: budući da su učenici češće motivirani za praktičnu nastavu, postoji prostor za djelovanje u tom smislu. Pritom su vidljive dobre prakse pojedinih strukovnih nastavnika, posebno u obrtničkim zanimanjima u okviru kojih se u školskim radionicama kompenziraju mogući nedostaci učenja temeljenog na radu kod poslodavaca. U skladu s time, kao dodatni izazov koji se pojavljuje u realizaciji učenja temeljenog na radu u školama, jest opremljenost laboratorija i radionica koji su nerijetko nedostadni za kvalitetan rad, stoga bi bilo važno razmisliti upravo o načinima kompenzacije ovog nedostatka.

Osim učenja temeljenog na radu, strukovni nastavnici vide projekte Erasmus+, osobito projekte mobilnosti učenika i nastavnika, kao iznimno važan doprinos profesionalnom usmjerenju učenika jer učenici mogu razvijati stručne kompetencije, ali i neke opće kompetencije važne za njihov budući profesionalni i osobni život. Iako nastavnici ističu da na mobilnosti (uglavnom selekcijom) idu najbolji učenici koji mobilnost vide kao nagradu za dosadašnji uloženi trud, valja potencijalno razmisliti o načinima iskorištavanja ovakvog vida osposobljavanja kao motivacijskog sredstva i za one učenike koji pokazuju slabiji interes i uspjeh u školi.

Valja na kraju naglasiti da su strukovni nastavnici zainteresirani i spremni sudjelovati u projektima Erasmus+ i uključivanju u njihovo ostvarenje, a oni koji do sada nisu sudjelovali, sada to žele, stoga se sugerira što više promovirati različite mogućnosti koje nude projekti Erasmus+ i u kontekstu odlaznih mobilnosti, partnerstava, ali i ponude različitih edukacija, strukturiranih tečajeva i praćenja rada, koji bi pomogli strukovnim nastavnicima u profesionalnom usmjerenju učenika.

Ne treba zanemariti ni iskaze strukovnih nastavnika koji se tiču izazova i ograničenja koje imaju u neposrednom radu, a koji se manifestiraju poučavanjem više različitih predmeta koji se neprestano mijenjaju, nedostatkom udžbenika i materijala za rad te putem zahtjevnosti praćenja trendova u struci s jedne strane, ali i izostanka uvažavanja, ponekad i omalovažavanja struka iz kojih dolaze, s druge. U tom kontekstu valja također poraditi na ugledu i statusu nastavničke profesije općenito, a onda i partikularno strukovnih nastavnika; te im omogućiti dostupnost materijala za rad i stručnih usavršavanja kako bi učenicima mogli pružiti odgovarajuću podršku i dati važne informacije pri donošenju odluka na svojem profesionalnom putu.

euro | guidance

Euroguidance Hrvatska

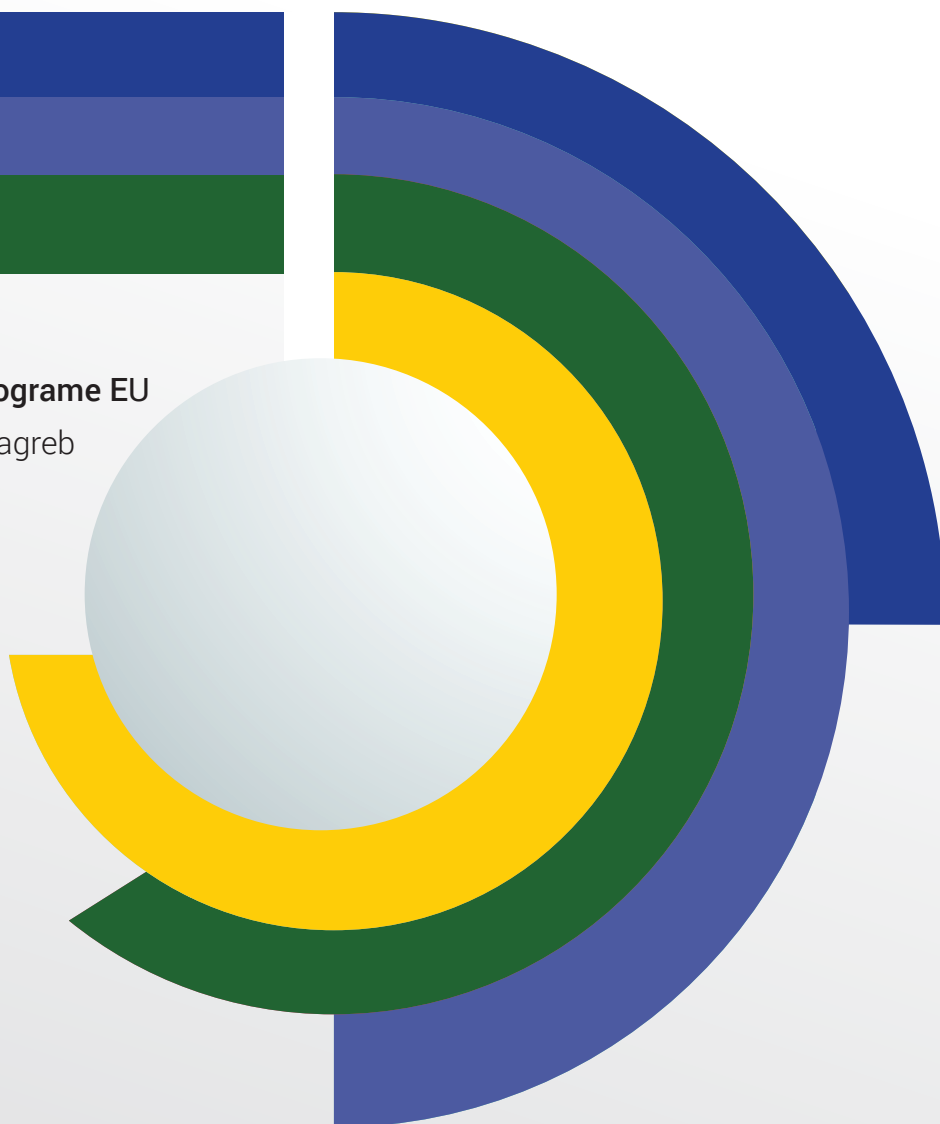
Agencija za mobilnost i programe EU

Frankopanska 26, 10000 Zagreb

t: +385 (0)1 5005 639

euroguidance@ampeu.hr

www.ampeu.hr

euroguidance.eu